

**SPOLEK KU ZŘÍZENÍ A VYDRŽOVÁNÍ DÍVČÍHO LYCEA NA
KRÁLOVSKÝCH VINOHRADĚCH**

1908 - 1948

Inventář

**(NAD č.: 628)
(Č. pomůcky: 580)**

I. Vývoj původce fondu

Roku 1890 bylo v Praze otevřeno první dívčí gymnasium spolku Minerva, poptávka po dívčím vzdělání od té doby rostla, ale v Praze se těchto škol nedostávalo. Roku 1900 Ministerstvo kultu a vyučování kodifikovalo nový typ ústavu – šestitřídní dívčí lyceum, které absolventkám umožňovalo studium na filosofických fakultách, případně další vzdělání, např. na učitelských ústavech. Tento typ školy se rychle ujal ve větších českých a moravských městech, a i v Praze byl žádaný, přesto zde lycea chyběla a pražské rodiny zvažovaly vyslání svých dcer na studia „na venkov“.

Rodiče a další propagátoři dívčího vzdělání v Praze, jako byl např. *Ústřední spolek českých žen* a *Ústřední spolek českých profesorů*, se proto rozhodli založit lyceum spolkové. Hlavní město Praha, které již finančně podporovalo gymnasium Minerva, ovšem nebylo otevření dalšího dívčího ústavu příliš nakloněno, a proto se zastánci této myšlenky obrátili na v této době progresivní město Královské Vinohrady, které jim přislíbilo finanční podporu. Jejich snahy zaštiťoval *Spolek pro zřízení a udržování dívčího lycea na Královských Vinohradech*, jehož vznik byl schválen výnosem C. k. místodržitelství v království Českém č. 117.456 ze dne 22. května 1908. Dne 17. června 1908 se pak konala ustavující valná schůze, na které bylo zvoleno desetičlenné kuratorium, které pečovalo o chod nově zřízeného lycea. Hlavní iniciátorkou spolku a zároveň jeho dlouhodobou předsedkyní byla Emilie Víšková, manželka tehdejšího starosty města Královské Vinohrady. Roku 1909 došlo k pozměnění názvu na *Spolek ku zřízení a udržování dívčího lycea na Královských Vinohradech*.

Prvním členem a zakladatelem spolku se stala obec města Královské Vinohrady, která spolku přislíbila roční subvenci 8000 K, zakladateli se mohly stát také další osoby či instituce, které by spolku darovaly 1000 K, byla to např. Vinohradská záložna. Další členstvo spolku se dělilo podle výše příspěvku na členy zakládací (jednorázový příspěvek 200 K), členy skutečné (10 K ročně), členy činné (5 K ročně) a členy přispívající (2 K ročně).

Nově založený spolek tak získal potřebné finance a zajistil místnosti v činžovním domě ve Slezské ulici č.p. 1486 a pedagogy ústavu, který nadále spravoval a financoval. Správcem spolku i ústavu bylo kuratorium spolku, praktické záležitosti a vedení ústavu vyřizovalo předsednictvo spolku a navenek spolek zastupoval předseda spolku či jeho náměstek, v záležitostech pokladních podepisoval navíc listiny pokladník a v záležitostech školských ředitel ústavu.

Jednou za rok, zpravidla počátkem školního roku, se konala **valná hromada** všech členů. Zde se schvalovala zpráva kuratoria o roční činnosti školy a spolku, resp. rozpočet na další školní roky. Zároveň se zde volili zástupci členů do kuratoria spolku.

Kuratorium spolku bylo voleno na tři roky, a to dvěma způsoby - na valné hromadě a v obecním zastupitelstvu Královských Vinohrad. Vinohradská obec totiž jako zakladatel a největší podporovatel ústavu jmenovala čtyři členy kuratoria, z nichž dva zasedali také v předsednictvu spolku. Právo jmenovat do kuratoria svého zástupce měl také případný další zakladatel. Dalších osm členů kuratoria volili členové spolku na valné hromadě. Mezi členy kuratoria patřil také ředitel lycea a zástupci státu a organizací, které poskytly ústavu subvence. Kuratorium se scházelo minimálně jednou za čtvrt roku, jako správce spolku i ústavu mělo povinnost na obě instituce dohlížet, schvalovalo zprávu o jejich činnosti i bilanci. Kuratorium také zajišťovalo hmotné a finanční potřeby ústavu, volilo a jmenovalo učitelstvo ústavu, vydávalo jednací a domácí řád pro školu, či povolovalo snížení školného chudým žákyním. Jednou za tři roky také volilo část členů do předsednictva spolku.

Předsednictvo spolku se skládalo z předsedy, jeho náměstka, jednatele a pokladníka, kteří byli voleni kuratoriem, dále zde zasedali dva zástupci volení obecním zastupitelstvem města Královské Vinohrady, jeden z nich byl zároveň referentem lycea. V předsednictvu také zasedal ředitel ústavu, který byl zapisovatelem a od roku 1918 jednatelem spolku. Předsednictvo zasedalo minimálně jednou za měsíc, mělo na starost běžné spolkové a školní záležitosti.

Důležitou funkcí spolku, resp. kuratoria bylo získávání finančních prostředků na chod ústavu, podle stanov je mohl získávat následujícími způsoby:

1. členskými příspěvky
2. školným a zápisným
3. zvláštními poplatky za určité předměty
4. subvencemi a dary
5. pořádáním přednášek a různých podniků zábavných a dalšími kroky podnikanými ve prospěch školy.

Na podzim roku 1919 byl převeden pedagogický sbor ústavu do péče města, a spolku tak ubyla část agendy, jeho síly se v této době soustředily hlavně na vybudování vlastní budovy, resp. zestátnění celého ústavu. Ve dvacátých letech, kdy se lyceum zcela přeměnilo na dívčí reálné gymnasium, byl totiž ústav již natolik rozsáhlý, že mu nevyhovovaly ani

kapacitně nestačily pronajaté místnosti v původním činžovním domě ve Slezské ulici, a spolek tedy podnikal kroky k vybudování vlastní budovy. Vzhledem k omezeným finančním prostředkům k tomu ovšem nedošlo, ač mu byly roku 1919 městem věnovány pozemky pro stavbu v dnešní ulici Lužické.

Roku 1938 spolek konečně dosáhl zestátnění ústavu, tím pozbyla jeho existence smysl a uvažovalo se o jeho likvidaci, přesto se spolek za Protektorátu Čechy a Morava dále scházel. Roku 1939 ovšem zemřela dlouholetá předsedkyně Emma Víšková, kterou nahradila Milena Balcarová. Mezi lety 1943 a 1947 spolková činnost ustala, spolek se sešel až na vyzvání ředitelství národní bezpečnosti na valné hromadě dne 14. října roku 1947, kde také začal jednat o budoucí likvidaci spolku. Došlo k ní při mimořádné valné hromadě konané dne 13. dubna 1948, na které se spolek dobrovolně rozešel. Zbylé finance spolku byly převedeny do *Podpůrného fondu bývalého Spolku pro zřízení a udržování dívčího lycea na Královských Vinohradech*.

II. Vývoj a dějiny fondu

Fond byl do archivu předán ve dnech 30. listopadu a 6. prosince 1950 spolu s materiály spolkového lycea, resp. Státního reálného gymnasia v Praze XII, Slezské ul. 68 (NAD 924). Materiály spolku se týkají řízení a dohledu nad gymnasiem, a proto jsou oba fondy do jisté míry propojené.

Během pořádání nebyl materiál spolku skartován.

III.+IV. Archivní charakteristika fondu, obsah fondu

Materiály spolku jsou řazeny podle následujícího schématu:

Knihy	inv. č. 1-10
Evidenční pomůcky	inv. č. 11
Spisy	
Chronologicky řazené spisy	inv. č. 12-33
„Archiv“	
Základní dokumenty	inv. č. 34-44
Budova školy	inv. č. 45-47
Zaměstnanci	inv. č. 48-50

Materiály spolku tvoří knihy a spisy, mezi knihami převládají **knihy** účetní, kromě nich se zde nachází kniha zápisů z porad z let 1908-1928 a kniha členů z let 1908-1910.

Dochován je také jeden **podací protokol**, který slouží k vyhledávání chronologicky řazených spisů, protokol byl veden v letech 1908 až 1941, přičemž po roce 1921 jsou spisy zaznamenávány s menší pravidelností.

Stejně jako spisy lycea jsou **spisy** spolku rozděleny na materiály chronologicky řazené, jež jsou zapsány v podacím protokolu, a spisy z chronologické řady vyňaté.

Chronologicky řazené spisy spolku jsou nejobemnější v prvních deseti letech jeho fungování, je zde jak běžná provozní korespondence, tak konzultace s ostatními lycei, ale i materiály k osnovám školy a pedagogickému sboru. Od roku 1920 jsou evidované spisy výjimkou, souvisí to patrně se zestátněním učitelského sboru v říjnu 1919, poté se již spolek věnoval hlavně snahám o zestátnění celého ústavu a materiály k tomuto tématu jsou uloženy v oddělení archiv.

Hlavní složkou oddělení **archiv** jsou základní dokumenty spolku, resp. jeho ústavu, nalezneme zde materiály související se založením spolku a lycea, jeho učební osnovy a dále snahy spolku o zestátnění ústavu. Již méně materiálů se týká budovy ústavu, zde jsou hlavně nájemní smlouvy na budovu ve Slezské ulici, ale také doklady k propůjčení dalších místností městem a jinými institucemi, část materiálů se týká také plánů na zřízení vlastní budovy, resp. hledání pozemků pro ni. Jako poslední jsou řazeny záležitosti zaměstnanců, v tomto oddělení se nachází materiály některých zaměstnanců údržby budovy, doklady týkající se učitelstva jsou v chronologicky řazených spisech, případně se nachází ve fondu gymnasia.

Fond *Spolek ku zřízení a vydržování dívčího lycea na Královských Vinohradech* doplňuje materiály obsažené ve fondu Státního dívčího reálného gymnasia v Praze XII, Slezské ulici 68 (NAD 924), a to především co se týče jeho vzniku a prvních let působení.

Nejaktivnější byl spolek do roku 1919, z této doby se zde nachází řada materiálů k dějinám gymnasia, ale také spolku, který se zajímal o moderní trendy v dívčím školství, spolupracoval s ostatními českými lycei a snažil se intervenovat v době reformy dívčích škol (roku 1910). Materiály z pozdější doby se zaměřují hlavně na neutěšený stav budovy spolkového gymnasia a v době po zestátnění ústavu spolek již prakticky nevykazuje větší činnost s výjimkou spravování fondů.

V. Záznam o uspořádání archivního souboru a sestavení pomůcky

Fond Archivu hl. m. Prahy zpracovala a inventář sestavila v období od května do července roku 2016 Zora Damová. Fond obsahuje 50 inventárních jednotek v 15 evidenčních jednotkách (10 knih, 1 jednacích protokolů a 4 kartony) v celkovém rozsahu 0,71 bm. Fond je uložen v Archivu hlavního města Prahy, Archivní 6, 149 00, Praha 4, v oddělení fondů městských podniků, institucí a fyzických osob.

Prameny a literatura:

Archiv hlavního města Prahy, fond Magistrát hlavního města Prahy II., Národní výbor hl. m. Prahy, odbor vnitřních věcí, spolkový katastr, *spis II/0267 Spolek pro zřízení a vydržování městského dívčího lycea na Královských Vinohradech*.

Archiv hlavního města Prahy, fond *Státní dívčí reálné gymnasium Praha XII, Slezská ul. 68* (inventář 2016).

KOLLMANN, Josef: *Vznik ústavu*, in: První výroční zpráva Dívčího lycea na Královských Vinohradech 1908-1909, Praha 1909, s. 5-15.

SLAVÍKOVÁ, Marie: *Dvacet pět let ústavu*, in: 25. výroční zpráva spolkového československého dívčího reformního reálného gymnasia v Praze XII. školní rok 1932/33, Praha 1933, s. 3-7.

Inv. č.	Sign.	Obsah	Časový rozsah	Číslo kart.
Knihy				
1		Protokoly schůzí spolku	1909–1928	kniha 1
2		Kniha členů	1908–1910	kniha 2
3		Pokladní kniha	1909–1914	kniha 3
4		Účetní kniha	1912–1917	kniha 4
5		Účetní kniha	1915–1919	kniha 5
6		Pokladní kniha	1914–1920	kniha 6
7		Účetní kniha	1919–1924	kniha 7
8		Účetní kniha	1924–1930	kniha 8
9		Účetní kniha (vložený stanovy)	1930–1935	kniha 9
10		Účetní kniha	1935–1948	kniha 10
Evidenční pomůcky				
11		Jednací protokol	1909~1941	kniha 11
Spisy				
Chronologicky řazené spisy				
12		Spisy 1908 (s.n., č. 15,21, 22)	1908	1
13		Spisy 1909 (č. 2-70)	1909	1
14		Spisy 1910 (č. 3-77)	1910	1
15		Spisy 1911 (č. 3-45)	1911	1
16		Spisy 1912 (torzo)	1912	1
17		Spisy 1913 (č. 1-78)	1913	1
18		Spisy 1914 (č.1-80)	1914	2
19		Spisy 1915 (č. 2-68)	1915	2
20		Spisy 1916 (č. 1-65, s.n.)	1916	2
21		Spisy 1917 (č. 1-69)	1917	2

Inv. č.	Sign.	Obsah	Časový rozsah	Číslo kart.
22		Spisy 1918 (č. 1-80)	1918	2
23		Spisy 1919 (č. 3-120)	1919	3
24		Spisy 1920 (č. 2-41)	1920	3
25		Spisy 1921 (č. 1-26)	1921	3
26		Spisy 1922-1925	1922–1925	3
27		Spisy 1930 (č. 18)	1930	3
28		Spisy 1931 (č. 20~31)	1931	3
29		Spisy 1931 (č. 32~43)	1932	3
30		Spisy 1931 (č. 2~18)	1933	3
31		Spisy 1931 (č. 1~10)	1934	3
32		Spisy 1936-1943	1936–1943	3
33		Spisy 1945-1948	1945–1948	3
"Archiv"				
<u>Základní dokumenty</u>				
34		Zřízení spolku (zápis z ustavující schůze, seznam členů atp.)	1908	4
35		Stanovy spolku (1 schválené, 2x tištěné)	1908–1909	4
36		Materiály k založení lycea (seznam žákyň zapsaných do I. a IV. třídy lycea, rozpočet na první tři roky existence)	1908	4
37		Organizační statut a učebná osnova lycea	1912	4
38		Organizační statut jednoleté školy rodinné při dívčím lyceu	1915	4
39		Schůze kuratoria (programy, podpisové listiny)	1912–1920, 1931–1932	4
40		Materiály ke snahám kuratoria o postátnění školy resp. za lepší budovu	1912, 1924–1936	4

Inv. č.	Sign.	Obsah	Časový rozsah	Číslo kart.
		(memoranda, jednání, listiny přítomných, korespondence, výstřižky z novin)		
41		Žádosti o státní subvence	1923–1931	4
42		Doklady k postátnění ústavu	1938	4
43		Zřízení fondu "Podpůrný fond bývalého Spolku pro zřízení a vydržování dívčího lycea na Královských vinohradech" při likvidaci spolku	1948	4
44		Zvyšování školného	1922	4
		<u>Budova školy</u>		
45		Nájemné smlouvy	1909~1938	4
46		Propůjčení místností městem a státem	[1922]–1936	4
47		Materiály k pozemku jež byl spolku přislíben pro stavbu vlastní budovy	1921–1928	4
		<u>Zaměstnanci</u>		
48		Starobní podpora Vojtěcha Kačírka (školník) (také záležitosti týkající se výživného na jeho nezletilého syna, soud s manželkou, exekuce)	1925–1942	4
49		Jiří Pubal, topič	1928	4
50		Pojištění Aloise Zahradníčka	1935–1936	4

Název archivu: 321100010 - Archiv hlavního města Prahy

Název pomůcky: Spolek ku zřízení a udržování dívčího lycea na Královských Vinohradech

Časový rozsah: 1908-1948

Značka fondu:

Počet evidenčních jednotek: 15

Počet inventárních jednotek: 50

Rozsah v bm: 0,71

Stav ke dni: 25. července 2016

Fond uspořádal: Zora Damová

Inventář sestavil: Zora Damová

Počet stran: V+3

Počet exemplářů: 11

Inventář schválil: Doc. PhDr. Václav Ledvinka, CSc.